

4496 בג"ט 92/

בבית המשפט העליון
בשבתו כבית משפט גבוה לצדק

בית המשפט העליון
בירושלים
20-9-1992
תלמידי / נבדק
1

1. [redacted], קטין

באמצעות הוריו [redacted]
טירת הכרמל [redacted]

2. [redacted], קטינה

באמצעות הוריה [redacted]
טירת הכרמל [redacted]

באמצעות ב"כ עוה"ד נטע זיו גולדמן ו/או אריאלה אופיר
ו/או יהושע שופמן ו/או דנה בריסקמן ו/או מוחמד דחלה, שמענם
להמצאת כתבי בית דין: האגודה לזכויות האזרח בישראל, רח' דיסקין
9/4, ירושלים; טל: 02-617726, פקס: 02-630487.

העותרים

- נ ג ד -

1. עיריית טירת הכרמל

ת.ד. 49

טירת הכרמל 30200

2. ראש עיריית טירת הכרמל

עיריית טירת הכרמל, ת.ד. 49

טירת הכרמל 30200

3. שרת החינוך והתרבות

משרד החינוך והתרבות

רח' שבטי ישראל 34, ירושלים 95105

המשיבים

הוצעה של המדינה - התעייבול
סמכנו אהרן הולמס גין
שמך מה

עתירה למתן צו על תנאי וצו ביניים

מוגשת בזה עתירה למתן צו על תנאי המופנה אל המשיבים והמורה להם לבוא וליתן טעם מדוע לא יאפשרו לעותרים - וליתר הילדים שהופנו עימם - לחזור ולבקר ב"גן התאנה" במקום בו פעל הגן עד לשינוי יעודו בסוף חודש אוגוסט 1992; לחילופין, מדוע לא יאפשרו לעותרים - וליתר הילדים שהופנו ל"גן התאנה" - ללמוד במסגרת גן טיפולי, במקום ובתנאים המתאימים וההולמים ניהולו של גן מסוג זה.

צו - ביניים

כמו-כן מתבקש בית המשפט הנכבד להוציא מלפניו צו ביניים המורה למשיבים 1 ו-2 להחזיר את העותרים לאלתר ל"גן התאנה", ולא למנוע מהם לבקר בגן זה, וזאת עד לסיום הדיון בעתירה זו.

בקשה לקיום דיון דחוף בעתירה

ענינה של עתירה זו זכותם של העותרים (וכן ששה ילדים נוספים), שהם ילדים בעלי צרכים מיוחדים בתחום החינוך, לבקר וללמוד בגן טיפולי, במקום ובתנאים המאפשרים מימוש זכות זו. מאז תחילת שנת הלימודים - מזה שלושה שבועות - אין העותרים זוכים לחינוך כאמור. כל יום שעובר ובו נמשך מצב זה, פוגע קשות בעותרים. בית המשפט הנכבד מתבקש אפוא לקבוע מועד קרוב ביותר לדיון בעתירה על מנת לצמצם את הפגיעה הנמשכת בעותרים.

נימוקי העתירה

1. העותרים הם ילדים בני 6, המתגוררים בתחומי העיר טירת הכרמל.
2. באשר לעותרים נקבע על ידי פסיכולוגית מהשירות הפסיכולוגי בעירייה, כי צרכיהם המיוחדים מחייבים שבשנת הלימודים תשנ"ג, שהחלה ביום 1.9.92, הם ילמדו במסגרת גן טיפולי, ולא בגן רגיל.
3. א. [REDACTED], העותר 1, הופנה לגן הטיפולי בגלל בעיות בדיבור.
ב. [REDACTED], העותרת 2, הופנתה לגן הטיפולי בשל בעיות מוטוריות, בעיות שפה, ובעיות משמעת.
4. ביום 30.8.92 נרשמו בעירייה העותרים (וכן ששה ילדים נוספים המתגוררים בטירת הכרמל) ל"גן התאנה" שהוא גן טיפולי המכין ילדים עם צרכים מיוחדים לקראת כיתה א', וזאת בהתאם להחלטת הפסיכולוגית כאמור.
העתק טפסי הרישום של העותרים בעירייה מצ"ב לעתירה ומסומנים ע/1 ו-ע/2.
5. כפי שנודע להורי העותרים, ערב פתיחת שנה"ל תשנ"ג החליט המשיב 2, מר ראובן בילר, לשנות את יעודו של "גן התאנה" ולהפכו מגן טיפולי לגן רגיל, שבו ילמדו ילדים השייכים לרשת החינוך של תנועת "ש"ס. כפי שיפורט בהמשך, החלטה זו נעשתה על ידי המשיב 2 על דעת עצמו, מבלי לקבל לכך את האישורים הנדרשים, ומבלי שהודע על כך דבר מבעוד מועד להורי הילדים שהופנו לגן זה.
6. להורי העותרים נמסר, כי בלילה שבין 30-31.8.92 נכנסו אנשי העירייה לגן, החליפו את מנעול גן התאנה במנעול אחר, והוציאו מן הגן את כל הציוד שהיה בו.

7. ביום 31.8.92 הודיע מנהל מחלקת החינוך במשיבה 1, מר עמי וייס, לגננת של גן התאנה, כי ילדי גן זה ילמדו בחדר הצמוד לנגריה, הפועלת בלב בית ספר סמוך. גם הגננת, וגם המפקח המחוזי על החינוך המיוחד במחוז חיפה במשרד החינוך (ד"ר חנן רונן) הודיעו למשיבה 1, כי הם דוחים הודעה זו בכל תוקף מהטעם שהמבנה המוצע אינו מתאים לשמש כגן טיפולי.

ביום 31.8.92 שלח ד"ר חנן רונן מכתב למשיב 2, ובו נאמר: "אני מצטער על החלטתך החד-צדדית להעביר את הגן הטיפולי למבנה אחר, ללא כל תיאום איתנו ובניגוד לעמדתנו. המבנה האחר אינו מתאים בגדלו ובתנאיו לשמש גן טיפולי. גם אין אפשרות לפזר את ילדי הגן לשאר הגנים הטיפוליים.

אי לכך משמעות צעדך הוא סגירת הגן הטיפולי, עם כל ההשלכות החמורות הנובעות מכך". העתק המכתב האמור מצ"ב לעתירה ומסומן ע/3.

8. ביום 1.9.92, בשעה 0800, התיצבו העותרים בלווית הוריהם בגן התאנה ומצאו את שערי הגן נעולים בפניהם. ההורים נדהמו לשמוע מהגננת כי ילדיהם לא יוכלו ללמוד בגן התאנה, משום שהגן ישמש מעתה גן רגיל עבור ילדים המשתיכים, כאמור, לזרם החינוך של תנועת ש"ס.

9. הוריהם המופתעים של העותרים ניגשו אל משרדי המשיבה 1, שם אישרו באזניהם את דברי הגננת.

10. משך הימים שלאחר מכן שהו ילדי גן התאנה בבתייהם ומחוץ למסגרת חינוכית כלשהי. לאחר מכן החליט מר ע. וייס, מנהל מחלקת החינוך במשיבה 1 "לפזר" את ילדי גן התאנה - ביניהם העותרים - בין גני הילדים הרגילים (שאינם גנים טיפוליים) שבתחומי העיר, וזאת עד למציאת פתרון עבורם.

11. העותרים שהו ימים אחדים בגנים הרגילים, אולם ביום 10.9.92 שבו ונשלחו לבתייהם על ידי הגננות של הגנים, שלא הסכימו להמשיך ולהחזיקם במסגרותיהן, מחמת אי התאמתם לגנים אלו.

12. ביום 13.9.92 הופנו ילדי גן התאנה - והעותרים ביניהם - ללמוד במסגרת מבנה המתנ"ס שבעיר. מבנה זה אינו מתאים לשיכוננו של גן, אין בו שירותים ומים כנדרש לגבי גנים, אין במקום חצר מתאימה ואין המקום מספק מבחינה בטיחותית. על ההחלטה לשכן בתנאים אלו גן טיפולי, ניתן ללמוד ממכתבו של הממונה על מחוז חיפה במשרד החינוך, מר אהרון זבידה, מיום 16.9.92, אל המשיב 2, המדבר בעד עצמו:

"מאחר והודעתם לנו על סגירת הגן יומיים לפני פתיחת שנה"ל, ופינתם אותו ביום פתיחת שנה"ל באופן חד-צדדי, הועמד משרדנו בפני עובדה מוגמרת, ולכן מתוך דאגה לילדים נאלצנו לשקול אלטרנטיבות שונות, שאחת מהן היתה שיכונם הזמני של הילדים במבנה המתנ"ס.

בינתיים נמסר לי כי גם שם התנאים קשים (בעיות גדר, מים ושירותים). אני מבקש גם להסב תשומת לבך כי שינויים במבני חינוך שנבנו מתקציבי משרד החינוך והתרבות מחייבים תיאום מראש עם מנהל הפיתוח במשרדנו. אני לכך אני מבקש להחזיר את ילדי גן התאנה למקומם הקבוע לאלתר." (ההדגשות לא במקור).

העתק המכתב מצ"ב לעתירה ומסומן ע/4. מכתבו של מנכ"ל משרד החינוך והתרבות אל המשיב 2, ברוח דומה, מצ"ב לעתירה ומסומן ע/5.

13. עוד ביום 2.9.92 פנתה גב' ר. שמואלי מן האגודה לזכויות האזרח בישראל אל הממונה על מחוז חיפה במשרד החינוך בבקשה להתערב ולהביא לתיקון המצב לגבי ילדי גן התאנה (מכתבה מצ"ב ומסומן ע/6), אולם בתשובתו לא היה בכדי לקדם פיתרון כלשהוא (מכתבו מצ"ב לעתירה ומסומן ע/7). ביום 9.9.92 פנתה עו"ד פ. בטר-נסאר הן למפקח הארצי על החינוך המיוחד והן למנכ"ל משרד החינוך בבקשה לפעול בדחיפות למציאת פתרון לילדי גן התאנה (מצ"ב המסמכים תסומנים ע/8 וע/9). פניות אלו לא נענו, וכפי שצויין לעיל, פיתרון לילדים לא נמצא.

14. מכאן, שעל אף פניות ואתראות חוזרות ונשנות, עומד המשיב 2 במריו, וכך, באין מוצא אחר, שוהים ילדי גן התאנה - וביניהם העותרים - מאז יום 13.9.92 ועד מועד הגשת עתירה זו במבנה שאינו מתאים בשום אופן לאכלוס גן טיפולי לילדים עם צרכים מיוחדים.

הטיעון המשפטי

15. ככלל יטענו העותרים, כי המשיבים פוגעים בזכותם לחינוך, במשמעה כזכות לחינוך הולם, שהיא זכות אזרח בסיסית, אשר הוכרה על ידי המחוקק בחוקי חינוך שונים, כפי שיפורט להלן:

חוק לימוד חובה, התש"ט - 1949

א. חוק לימוד חובה קובע את זכאותו של ילד לחינוך חינם במוסד חינוך רשמי, והעותרים בני ה-6 באים בגדרה של זכות זו.

ב. לפי סעיף 7 לחוק זה "המדינה אחראית למתן חינוך חובה חינם" ואילו האחראיות לקיום מוסדות חינוך רשמיים מוטלת על המדינה ועל הרשות המקומית שבתחומה מתגורר הילד, במשותף.

חוק חינוך מיוחד, התשמ"ח - 1988

א. חוק חינוך מיוחד קובע את זכאותו של "ילד חריג" לחינוך מיוחד חינם (סעי' 3 לחוק). "ילד חריג" מוגדר כ"אדם בגיל שלוש עד עשרים ואחת שמחמת התפתחות לקויה של כושרו הגופני, השכלי, הנפשי או ההתנהגותי מוגבלת יכולתו להתנהגות מסתגלת והוא נזקק לחינוך מיוחד". "חינוך מיוחד" מוגדר כ-"הוראה, לימוד וטיפול שיטתיים הניתנים לפי חוק זה לילד חריג...הכל לפי צרכיו של הילד החריג".

מכוח הוראות אלו עולה בבירור כי העותרים זכאים לחינוך מיוחד, היינו חינוך לפי צרכיהם המיוחדים, וזאת מחמת היותם ילדים חריגים, כפי שנקבע על ידי הגורמים המקצועיים במשיבה 1, ובא לידי ביטוי בהפנייתם ללימוד בגן טיפולי.

ב. על פי סעי' 4 לחוק חינוך מיוחד "המדינה אחראית למתן חינוך מיוחד", ואילו האחראיות לקיום מוסדות לחינוך מיוחד מוטלת על המדינה ועל רשות החינוך המקומית שבתחומה גר הילד, במשותף.

עוד יודגש, כי האחראיות למתן חינוך לפי חוק חינוך מיוחד באה להוסיף על זו הקבועה בחוק לימוד חובה (סעי' 22 לחוק חינוך מיוחד).

16. ודוק: אחריותם האמורה של המדינה ושל רשות החינוך המקומית להעניק חינוך חינם בכלל, וחינוך מיוחד בפרט, אינה אחראיות פורמלית להשמתם של כל הילדים הזכאים לחינוך במוסדות חינוך, הא ותו לא. האחראיות היא להשמתם של הילדים במסגרות חינוך המתאימות להם, ובתנאים המאפשרים הגשמתה בפועל של זכותם, כלומר אחראיות מהותית.

כך עולה מהוראות חוקים אלו, וזהו אף בסיסם הרעיוני: ההכרה בזכות לחינוך הולם דווקא, כשבצידה המנגנונים והמסגרות שנועדו להגשמת זכות זו.

17. ומן הכלל אל הפרט: המשיבים חייבים על פי דין להעניק לעותרים חינוך הולם, במסגרת שנקבעה כמתאימה להם, ובתנאים המאפשרים הגשמתה האמיתית של זכותם זו.

העותרים הופנו ללימודים בגן טיפולי על ידי גורם מקצועי, והמשיבה 1 אף רשמה אותם לגן טיפולי בהתאם להפניה זו. אולם בפנינו של העותרים ממסגרת זו, תוך כדי טלטולם ממקום למקום, השארתם בבית, העברתם לגנים רגילים, ושיכונם האחרון במתנ"ס, בתנאים בהם אי אפשר להפעיל גן-ילדים בכלל, וגן טיפולי בפרט, היפרו המשיבים, וממשיכים להפר, את חובתם למתן חינוך הולם לעותרים.

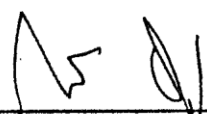
18. העותרים טוענים, כי פעולות המשיבים 1 ו-2 נעשו שלא כדין, תוך הפרת הכללים והנהלים שנקבעו על ידי המשיב 3 באשר לשינוי יעודם של מבני חינוך (ע/5), ותוך התעלמות מהוראות ברורות שניתנו להם בקשר ליעודו של גן התאנה על ידי הגורמים המוסמכים במשרד החינוך. עוד טוענים העותרים, כי ההחלטה לשנות את יעודו של גן התאנה נתקבלה תוך הפעלת שיקולים זרים והעדפת אוכלוסית ילדים אחת על פני רעותה, מטעמים שאינם מתבססים על טובתם וצרכיהם של הילדים דווקא.

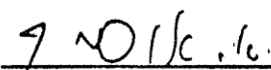
19. התנהגות המשיבים 1 ו-2 יש בה ביטוי לקהות-לב ושרירות כלפי העותרים ובני משפחותיהם. דווקא העותרים, שהם ילדים בעלי צרכים מיוחדים, ראויים למידה של רוחב לב בטיפול בענינם. המשיבים פוגעים בהם ומפירים את שלוותם ושגרת יומם, להם זקוקים אף יותר מכל ילד רגיל. כך נהגו המשיבים 1 ו-2 בסגרם את דלתות הגן בפניהם מבלי להודיעם על כך דבר מראש, בגילוי זלזול בגורלם החינוכי ובהעברתם ממקום למקום בלי התחשבות בצרכיהם ורגשותיהם.

המשיבים 1 ו-3 פועלים להנציח בקרב העותרים את חריגותם ואת הרגשתם כי אינם שווים זכויות לכל אדם אחר.

אשר על כן מתבקש בית המשפט הנכבד להוציא צו על תנאי וצו ביניים כמבוקש בראש עתירה זו, ולאחר קבלת תשובת המשיבים, לעשות את הצו החלטי.

כמו כן מתבקש בית המשפט לחייב את המשיבים בהוצאות משפט ושכר טרחת עו"ד.

נטע זיו גולדמן, עו"ד
ב"כ העותרים

אריאלה אופיר, עו"ד
ב"כ העותרים